

# Gedernormen: jong geleerd, oud gedaan?

*De invloed van de participatie van de vader in huishoudelijke taken tijdens de jeugd van de respondent op diens gedernormen in de volwassenheid*

## Abstract

Gedernormen hebben verregaande gevolgen voor individuen. In dit onderzoek wordt de invloed van de huishoudelijke participatie van de vader op de gedernormen van respondenten in de volwassenheid gemeten. Hierdoor komen we meer te weten over hoe gedernormen gevormd worden, en over de invloed van vaders op de gedernormen van hun kinderen. Gebaseerd op de *social learning theory* en het concept dat er sterkere overdracht tussen mensen van hetzelfde geslacht plaatsvindt, wordt verwacht dat meer participatie van de vader meer egalitaire gedernormen betekent. Uit een multiple regressieanalyse bleek dat participatie van de vader een klein effect heeft op de gedernormen van zijn kinderen, maar dat dit verdwijnt door toevoeging van opleiding en het werkzaam zijn van de respondent. Er wordt geen bewijs voor een moderatie-effect van geslacht gevonden.

**Bachelorscriptie Sociologie**

**Lis Dekkers (5547288)**

**Begeleider/Eerste beoordelaar: Katia Begall**

**Tweede beoordelaar: Sanne Boschman**

**15 juni 2018**

**Universiteit Utrecht**



## **Inleiding**

*“[...] some of the most important aspects of people’s lives [...] are heavily prescribed by societal gender-typing.”* (Bussey & Bandura, 1999, p. 676). De normatieve ideeën over hoe mannen en vrouwen zich zouden moeten gedragen beïnvloeden onder andere de carrières die zij nastreven, de mogelijkheden en beperkingen die zij ervaren, de opvattingen die zij over zichzelf en anderen hebben, de talenten die mensen ontwikkelen en hun sociale leven (Bussey & Bandura, 1999). Ook beïnvloeden de normen huishoudelijke taakverdelingen (Cunningham, 2001), of een vrouw betaald werk doet (Eccles, Jacobs & Harol, 1990) en welke soort werk iemand doet (England, 2010). Het European Institute for Gender Equality definieert gendernormen als: *“the standards and expectations to which women and men generally conform [...]”. Gender norms are ideas about how women and men should be and act. Internalised early in life, gender norms can establish a life cycle of [...] stereotyping.*” (EIGE, n.d., gender norms, para 1). Gendernormen zijn dus ideeën over hoe mannen en vrouwen moeten zijn en zich moeten gedragen. Vanaf jonge leeftijd leren kinderen wat het betekent om een jongen of een meisje te zijn in onze maatschappij (Witt, 1997). Gendernormen worden al op jonge leeftijd geïnternaliseerd, waardoor zij gendersocialisatie en stereotypering tot stand brengen. Over het algemeen gedragen mensen zich naar deze normen. Het is vrijwel onmogelijk om op te groeien zonder gendernormen te ervaren (Witt, 1997). Zo bleek uit onderzoek dat zowel jongens als meisjes al geïnternaliseerde gendernormen hebben wanneer zij 14 jaar oud zijn (Davis, 2007), en dat kinderen van twee jaar oud al bewust zijn van de verschillen in genderrollen van volwassenen (Weinraub et al., 1984, in Witt, 1997).

Gendernormen kunnen egalitair en niet-egalitair zijn. Niet-egalitaire, of traditionele, gendernormen gaan ervan uit dat vrouwen beter zijn in zorgzaamheid en huishoudelijke taken uitvoeren, terwijl mannen meer geschikt zouden zijn voor leiding geven en betaald werk (Corrigall & Konrad, 2007; Halpern & Perry-Jenkins, 2016). Egalitaire normen stellen juist dat mannen en vrouwen gelijkwaardig zijn, ook in hun rollen. Zo vinden mensen met egalitaire gendernormen dat vrouwen financieel moeten bijdragen in het gezin en dat mannen zorgtaken en andere ‘typisch vrouwelijke’ huishoudelijke taken op zich zouden moeten nemen.

De afgelopen decennia zijn er veranderingen geweest in het gendergerelateerde gedrag van vrouwen. Zo zijn vrouwen meer betaald werk gaan doen en zijn zij meer ‘typisch mannelijk’ werk gaan doen (England, 2010). Echter gelden deze ontwikkelingen minder voor mannen dan

voor vrouwen; mannen zijn niet meer ‘typisch vrouwelijk’ werk gaan doen. Ook blijkt uit onderzoek dat mannen minder egalitaire gendernormen hebben dan vrouwen (Davis, 2007).

Gendernormen hebben vergaande gevolgen. Aangezien gendernormen economische zelfstandigheid beïnvloeden, spelen deze ook een rol bij de financiële gevolgen van een scheiding. Doordat banen die als ‘typisch vrouwelijk’ worden gezien een lagere status en financiële beloning opleveren, hebben mensen met dit soort banen naast een lager loon ook een grotere kans op armoede (Eccles et al., 1990). Ook hebben vrouwen die niet of minder werken dan hun echtgenoten een grotere kans op armoede na een scheiding (CBS, 2017). Tussen 2012 en 2014 hadden Nederlandse vrouwen die scheidden in die periode een verlies in koopkracht van zo’n 25 procent. Betaald werk hebben speelt hierbij een rol: “Economische zelfstandigheid dempt de nadelige financiële gevolgen van een scheiding.” (CBS, 2017, p.11). Alhoewel de meeste vrouwen na een scheiding deze negatieve gevolgen ervaren, zijn deze sterker voor vrouwen die niet- of minder economisch zelfstandig zijn.

In tegenstelling tot de bovenstaande negatieve uitkomsten die samenhangen met niet-egalitaire gendernormen, wijst onderzoek uit dat het hebben van deze normen ook juist kan bijdragen aan beter psychologisch welzijn; zo dragen niet-egalitaire gendernormen bij aan een groter gevoel van zekerheid en kunnen ze het makkelijker maken om beslissingen te nemen (Witt, 1997). Vanwege deze gevolgen van gendernormen het belangrijk om meer te weten te komen over hoe deze normen ontstaan.

Naast dat de normen van mannen en vrouwen verschillen, blijkt uit onderzoek dat ook de invloeden van vaders en moeders op hun kinderen verschillen (O’Bryan, Fishbein & Ritchey, 2004). Zo hebben vaders een sterker effect op de vooroordelen van hun kinderen dan moeders. Gendernormen vallen onder deze vooroordelen (O’Bryan et al., 2004). Hierdoor is het belangrijk om onderzoek te doen naar de invloeden van vaders. In bestaand onderzoek wordt deze invloed echter vaak buiten beschouwing gelaten, aangezien het meeste onderzoek over gendernormen gaat over de invloed van moeders op hun dochters (Davis, 2007), of op hun zonen (Carlson & Knoester, 2011). Ook ontbreekt informatie over wat de gendernormen van zonen überhaupt beïnvloedt. Aangezien gendernormen ook op hen invloed hebben, en omdat de gendernormen van mannen belangrijke determinanten zijn voor hun eigen aandeel in huishoudelijke taken tijdens de volwassenheid (Cunningham, 2001; Poortman & Van Der Lippe, 2009), is het belangrijk om ook hier meer kennis over te verkrijgen.

Tot slot is voorgaand onderzoek vooral gegaan over het effect van attitudes van ouders op de attitudes van hun kinderen. Onderzoek heeft aangetoond dat zowel de uitgesproken normen, als de gedragingen van ouders cruciale invloed hebben op de vorming van gendernormen van hun kinderen (Platt & Polavieja, 2016). Dit toont het belang aan van het kijken naar gendergerelateerd gedrag van ouders, in plaats van enkel naar hun gendernormen.

In dit onderzoek probeer ik de volgende onderzoeksvraag te beantwoorden: *“Wat is het effect van de participatie van de vader in huishoudelijke taken tijdens de jeugd van de respondent op diens gendernormen in de volwassenheid, en beïnvloedt het geslacht van de respondent dit effect?”* Deze vraag wordt beantwoord door te kijken naar de verdeling van de ‘typisch vrouwelijke’ huishoudelijke taken, waarop de participatie van de vader gebaseerd wordt. Ik maak gebruik van data van het Netherlands Kinship Panel Study. Op deze manier komen we meer te weten over hoe gendernormen gevormd worden en kan het gebrek aan kennis over de invloed van vaders op deze normen verkleind kan worden.

## **Theorie**

Zoals eerder beschreven, zijn gendernormen “ideeën over hoe mannen en vrouwen moeten zijn en zich moeten gedragen” (EIGE, n.d., gender norms, para 1). Aangezien gender hierin een belangrijke rol speelt, zal ik eerst ingaan op de verschillende perspectieven over gender, waarin verschillen tussen mannen en vrouwen ofwel vanuit biologische, of vanuit sociale oorzaken worden verklaard. Vanuit het sociaal perspectief zal ik dieper ingaan op gendernormen en de invloed die socialisatie, met name vanuit ouders, op deze normen heeft. Afsluitend zal het effect van geslacht op deze socialisatie uiteengezet worden.

### *Biologisch perspectief*

Over het algemeen wordt er in westerse samenlevingen gedacht dat mannen en vrouwen natuurlijke groepen zijn, die verschillende karakter- en gedragseigenschappen hebben (Garfunkel, 1967, geciteerd in West & Zimmerman, 1987). Deze verschillen worden verklaard vanuit hun verschillende biologische voortplantingsfuncties. De verschillen tussen deze twee geslachten worden gezien als fundamenteel, bestendig en natuurlijk. Het ontwerp van de maatschappij zou op deze biologische verschillen inspelen.

De psychoanalytische theorie van Freud is een theorie die op deze manier naar de verschillen tussen mannen en vrouwen kijkt. In deze theorie kunnen de verschillende rollen die mannen en vrouwen spelen in de samenleving verklaard worden door de biologische

verschillen, bijvoorbeeld de verschillen in genitaliën die jongens en meisjes ontdekken tijdens de fallische fase (Attwood, 1990). Volgens de theorie ontdekt een meisje in deze fase door vergelijking dat haar geslachtsdeel kleiner is dan het geslachtsdeel van een jongen (Attwood, 1990). Hierdoor zou zij zich vernederd voelen en een gevoel van minderwaardigheid ontwikkelen. Door deze gevoelens gaat zij andere gedragingen vertonen dan een jongen, zoals passiviteit en vrouwelijkheid (Attwood, 1990). Op deze manier kunnen niet alleen de verschillen tussen mannelijkheid en vrouwelijkheid worden verklaard vanuit biologische verschillen, maar kan ook de achtergestelde positie van vrouwen in de maatschappij verklaard worden.

### *Sociaal perspectief*

Anderen zijn het oneens met dit biologische perspectief, waarbij verschillen enkel verklaard worden vanuit biologische verschillen.

Binnen het sociaal perspectief worden er drie verschillende concepten rondom geslacht beschreven; geslacht, geslachtscategorie en gender (West & Zimmerman, 1987). Geslacht (*sex*) is een vaststelling van personen als mannen en vrouwen op basis van een afgesproken criterium, zoals primaire geslachtskenmerken. Op basis van deze kenmerken kan een individu geplaatst worden in een geslachtscategorie (*sex category*). Dit gebeurt in het dagelijks leven echter vooral door het uiterlijk waarop iemand geïdentificeerd kan worden, in plaats van op de criteria van geslacht. Deze vertoningen zijn sociaal verplicht (West & Zimmerman, 1987, p. 127), en zouden laten zien tot welke categorie een persoon behoort, bijvoorbeeld man of vrouw. Iemands uiterlijk hoeft echter niet overeen te komen met iemands daadwerkelijke geslacht, maar wordt juist gebruikt om iemands geslacht te duiden. Het derde concept, gender, wordt dan gezien als activiteit; het ervoor zorgen dat het gesitueerde gedrag past bij de normen en gedragingen van een geslachtscategorie (West & Zimmerman, 1987).

Hier sluit het concept van *doing gender* op aan, wat het creëren van verschillen tussen mannen en vrouwen door individuen inhoudt. De vorming van deze verschillen versterken op zichzelf de essentie van gender; gender is namelijk het product van sociale handelingen (West & Zimmerman, p.129). In tegenstelling tot de eerdergenoemde theorie van Freud, zijn deze verschillen vanuit dit perspectief niet natuurlijk, biologisch of essentieel (West & Zimmerman, 1987), maar komen juist voort uit sociale interactie. Alhoewel het 'doen' van gender een individuele activiteit is, gebeurt het toch sociaal doordat het vooral wordt gedaan in de aanwezigheid van anderen.

Ook andere theorieën gaan ervan uit dat maatschappelijke invloeden de verschillen tussen mannen en vrouwen sterk beïnvloeden. Zo wordt in *feminist theory* gedacht dat jongens en meisjes geconditioneerd worden om zich verschillend te gedragen, in plaats van dat deze gedragingen alleen vanuit biologische verschillen komen (Attwood, 1990). Binnen *social learning theory* wordt ook het belang van invloeden vanuit cultuur en omgeving genoemd. Goffman (1976) gaat in op hoe gender “*a socially scripted dramatization of the culture’s idealization of feminine and masculine natures, played for an audience that is well schooled in the presentational idiom.*” (West & Zimmerman, 1987, p.130) is. Binnen dit concept worden mannelijkheid en vrouwelijkheid gedefinieerd als “*prototypes of essential expression*” (Goffman, 1976, p.75). Dit zijn gedragingen die “in iedere sociale situatie vluchtig overgedragen kunnen worden” (Goffman, 1976, p.75), maar toch worden gezien als iets dat over de kern van een individu gaat. Mannelijkheid en vrouwelijkheid zijn binnen deze theorie een basis voor gedrag waar iemand op terug kan vallen.

### *Gendernormen*

Aangezien gendernormen de ideeën zijn over “hoe mannen en vrouwen moeten zijn en zich moeten gedragen” (EIGE, n.d., gender norms, para 1), sluit dit sterk aan bij het bovengenoemde sociale perspectief. Binnen sociologische theorieën wordt ervan uitgegaan dat gendernormen worden aangeleerd (West & Zimmerman, 1987). Deze normen kunnen aan de hand van culturele, sociale en demografische factoren worden voorspeld (Davis & Greenstein, 2009). De sociale en demografische factoren zijn *interest-based* en *exposure-based*.

*Interest-based* betekent dat de normen afhankelijk zijn van de levensdoelen die iemand heeft; hoe meer baat een persoon heeft bij gendergelijkheid, hoe meer egalitair de gendernormen van die persoon zullen zijn (Davis & Greenstein, 2009). Binnen deze verklaring speelt cultuur ook een rol, aangezien in de cultuur in westerse maatschappijen verwacht wordt dat mannen en vrouwen verschillende belangen hebben, in plaats van het gezamenlijke belang van gendergelijkheid. Hierdoor geloven mannen minder dat gendergelijkheid hen iets oplevert, aangezien zij denken te profiteren van ongelijkheid. Daardoor zullen zij minder egalitaire gendernormen hebben (Ridgeway & Corell, 2004, in Davis & Greenstein, 2009). De andere verklaringen zijn *exposure-based*, waarbij iemand beïnvloed wordt door blootstelling aan ideeën en situaties die gendernormen bevatten (Davis & Greenstein, 2009). Hier zal ik dieper op ingaan.

## *Socialisatie*

Blootstelling kan onder andere plaatsvinden in socialisatie of persoonlijke ervaringen. Socialisatie is het proces waardoor mensen normen, waarden en andere karaktereigenschappen verkrijgen (Inkeles, 1968, in Carlson & Knoester, 2011). Afhankelijk van de normen waar iemand aan blootgesteld wordt, kan iemand zowel meer als minder egalitaire gendernormen ontwikkelen.

Een bekende theorie over socialisatie is de *social learning theory* van Bandura (1971). Binnen deze theorie wordt gesteld dat nieuw gedrag aangeleerd kan worden door het gedrag van anderen te observeren. Mensen hoeven hierbij dus niet zelf gedrag te vertonen om dit aan te leren, maar kunnen leren door te kijken naar hoe anderen zich gedragen. De mensen die een individu kan observeren worden ook wel modellen genoemd. In tegenstelling tot voorgaande theorieën nemen observeerders van deze modellen ook symbolische representaties van gedrag waar, in plaats van door meer directe associaties (Bandura, 1971). Door het observeren van modellen wordt informatie over hoe men zich kan gedragen overgedragen, en zo kan men nieuwe patronen van gedrag leren. Dit observeren kan zowel terloops als opzettelijk gebeuren (Bandura, 1971). Een individu hoeft dus niet per se bewust een model te observeren om van deze persoon te leren.

Uit onderzoek blijkt dat door middel van modellen de morele oordelen van een individu veranderd kunnen worden (Bandura & McDonald, 1963; Cowan, Langer, Heavenrich & Nathanson, 1969, geciteerd in Bandura, 1971). Gendernormen kunnen ook aangeleerd worden via deze vorm van socialisatie (Cunningham, 2001; Davis & Greenstein, 2009). Zo kunnen kinderen leren over de gedragingen die bij een bepaald geslacht passen door het gedrag van hun ouders te observeren en te imiteren. *Doing gender* is namelijk een voortdurende activiteit die in iedere interactie ingebed is (West & Zimmerman, 1987, p. 130).

Verschillende onderzoeken hebben gevonden dat aangeleerd gedrag in de jeugd een blijvend effect heeft op hetzelfde individu in de volwassenheid (Hoffman, 1989; Moen, Erickson & Dempster-McClain, 1997; Platt & Polavieja, 2016; Putten, Dykstra & Schippers, 2008). Ondanks dat het vertoonde gedrag tijdens de volwassenheid ook beïnvloed werd door andere factoren, bleek de socialisatie in de jeugd van het individu een rol te blijven spelen.

### *De invloed van ouders*

Ouders spelen een belangrijke rol in de socialisatie van gendernormen (Davis, 2007). Kinderen worden voor het eerst blootgesteld aan wat het betekent om een man of een vrouw te zijn door hun ouders (Witt, 1997, p. 254). Ouders hebben de sterkste invloed op gendernormen door hun eigen normen zowel direct (*overtly*) als indirect (*covertly*) over te dragen (Witt, 1997). Daarnaast zijn ouders zijn ook de belangrijkste socialisator tijdens de eerste jaren van een kind (Putten et al., 2008). De *social learning theory* gaat uit van dat hoe vaker een individu blootgesteld wordt aan een persoon, hoe meer iemand het gedrag van die persoon kan observeren en aanleren (Bandura, 1971). Aangezien ouders voor hun kinderen vaak zichtbaar, toegankelijk, en sterk verbonden zijn, zijn zij hun voornaamste rolmodellen (Carlson & Knoester, 2011).

Bij het aanleren van gendernormen functioneren ouders als rolmodellen (Cunningham, 2001; Davis, 2007; Moen et al., 1997). Wanneer ouders aan traditionele gendernormen voldoen, bijvoorbeeld in het huishouden (West & Zimmerman, 1987), kunnen kinderen door het gedrag van hun ouders te observeren associaties maken tussen het gender en de gedragingen (Platt & Polavieja, 2016). Daarnaast beïnvloeden ouders door middel van het stellen van verwachtingen de overtuigingen van hun kinderen (Davis, 2007). Op deze manier worden de gendernormen van ouders overgedragen op kinderen. Kinderen internaliseren deze normen al op vroege leeftijd (Witt, 1997).

De theoretische verwachtingen over de socialisatie-effecten van ouders worden door voorgaand onderzoek bevestigd; er blijkt een overeenkomst te zijn tussen de gendernormen van ouders en hun kinderen (Davis, 2007). Daarnaast werd gevonden dat dochters van moeders die tijdens de jeugd van hun kind betaald werk hadden, zelf meer uren betaald werk hadden dan dochters wiens moeders geen betaald werk hadden (Putten et al., 2008). Ook werd gevonden dat dochters van moeders die meer uren betaald werken minder stereotiep vrouwelijk huishoudelijk werk doen (Cunningham, 2001). Zonen van vaders die tijdens de jeugd van hun kind stereotiep vrouwelijk huishoudelijk werk deden, bleken dit zelf ook meer te doen tijdens hun volwassenheid (Cunningham, 2001).

Ook andere onderzoeken vonden een effect van ouders op de gendernormen van hun kinderen (Moen et al., 1997; Platt & Polavieja, 2016). Dit kan mogelijk een bewijs zijn van dat ouders fungeren als rolmodellen.

Gebaseerd op deze theorieën en onderzoeken ga ik uit van de volgende verwachting:



Hypothese 1: Hoe meer huishoudelijke taken de vader van een respondent tijdens diens jeugd uitvoert, hoe meer egalitair de gendernormen van deze respondent tijdens de volwassenheid zullen zijn.

### *Het effect van geslacht*

Tot nu toe heb ik uiteengezet hoe ouders invloed kunnen hebben op de gendernormen van hun kinderen, en dat deze invloed relevant blijft tijdens de volwassenheid van kinderen (Hoffman, 1989; Moen et al., 1997; Platt & Polavieja, 2016; Putten et al., 2008). Ik zal nu ingaan op hoe de overdracht van het gedrag van ouders beïnvloed kan worden door het geslacht van het kind.

Zoals eerder gezegd, stelt de *social learning theory* dat identificeren met een rolmodel essentieel is voor het overdragen van waarden (Carlson & Knoester, 2011). Daarnaast zou deze overdracht sterker zijn wanneer mensen meer overeenkomsten met dit model hebben. Zo stelt de theorie dat jongens en meisjes meer gedrag overnemen van mensen van hun eigen geslacht dan van een ander geslacht (Perry & Bussey, 1979). Dit gebeurt onder andere omdat een model van hun eigen geslacht als een beter voorbeeld voor hun eigen gedrag gezien wordt (Perry & Bussey, 1979). Het effect van overeenkomsten geldt ook voor de intergenerationele overdracht tussen ouder en kind, waarbij kinderen meer gedragingen overnemen van hun ouder waar zij meer op lijken (Carlson & Knoester, 2011; Cunningham, 2001; O'Bryan et al., 2004). Hoe meer een kind zich kan identificeren met een ouder, hoe meer dit kind door deze ouder beïnvloed wordt.

Geslacht is een aspect waarop ouder en kind overeen kunnen komen, of juist kunnen afwijken. Hierdoor zouden kinderen meer overeenkomen met de ouder van hetzelfde geslacht, en daardoor meer waarden en gedragingen overnemen van deze ouder, dan van de ouder van het andere geslacht (Cunningham, 2001).

Het effect van geslacht kan extra invloedrijk zijn bij socialisatie die te maken heeft met gendernormen (Cunningham, 2001). Er wordt namelijk gevonden dat rolmodellen van hetzelfde geslacht meer invloed hebben op geslachtsgerelateerd gedrag dan andere modellen (Carlson & Knoester, 2011). Gendernormen zijn een voorbeeld van dit gedrag. Daarnaast bevatten gendernormen vooroordelen en overtuigingen, waarop de ouder van hetzelfde geslacht ook een sterkere invloed zou hebben (O'Bryan et al., 2004).

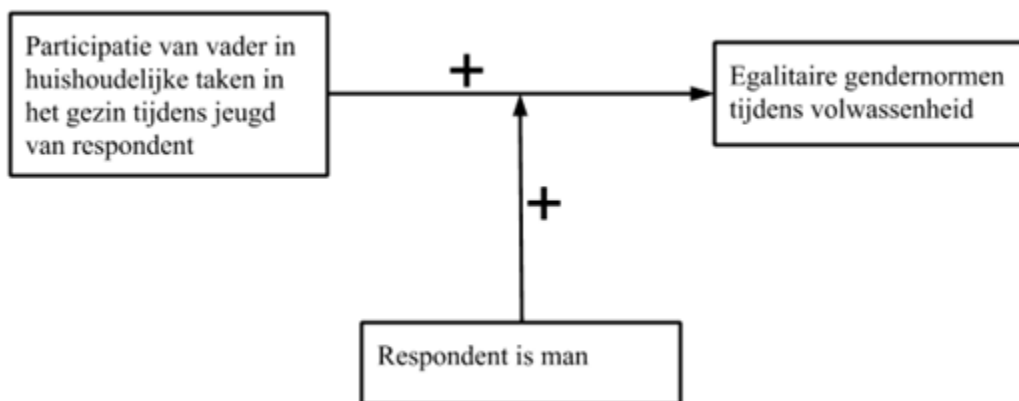
Uit verschillende onderzoeken komt naar voren dat kinderen inderdaad sterker beïnvloed worden door ouders van hetzelfde geslacht. Zo werd gevonden dat ouders alleen de intolerantie van hun kind van hetzelfde geslacht beïnvloeden (O'Bryan et al., 2004). Ook bleek

dat de gendergerelateerde overdracht tussen ouder en kind van een ander geslacht alleen plaatsvond wanneer deze inhoudelijk overeenkwam met die tussen de ouder en kind van hetzelfde geslacht (Platt & Polavieja, 2016). Deze voorwaarde gold niet tussen ouder en kind van hetzelfde geslacht. Andere artikelen vinden dat kinderen sterker beïnvloed worden door modellen van hetzelfde geslacht (Perry & Bussey, 1979).

Hierop gebaseerd kom ik tot mijn tweede verwachting:

Hypothese 2: Het effect van de vader op de gendernormen van de respondent is sterker voor zonen dan voor dochters.

In Figuur 1 staan de verwachte effecten weergegeven.



Figuur 1: Hoofdeffect en moderatie effect schematisch weergegeven.

## Data en Methodes

### Data

Voor de analyse maak ik gebruik van de tweede wave van Netherlands Kinship Panel Study (NKPS). Het NKPS doet onderzoek naar familiebanden in Nederland door middel van een grootschalige en longitudinale studie die om de paar jaar wordt herhaald (Dykstra et al., 2005; NKPS, n.d.). Binnen de data wordt gebruik gemaakt van meerdere onderzoeksmethoden en worden ook familieleden van de respondent ondervraagd. De data is zeer geschikt om de hoofdvraag te beantwoorden, aangezien er wordt ingegaan op taakverdelingen, gendernormen en vele overige variabelen.

De data van wave 2 is verzameld tussen september 2006 en juni 2007 door middel van persoonlijke vraaggesprekken, telefonische dataverzameling, en online vragenlijsten (NKPS, n.d.). Het grootste deel hiervan is verzameld via persoonlijke vraaggesprekken in combinatie met een kortere vragenlijst. Voor het onderzoek werden 6091 respondenten geworven door de respondenten van de eerste wave uit 2002 uit te nodigen voor een vervolgonderzoek. De

respondenten uit wave 1 waren verzameld door middel van een willekeurige steekproef van thuisadressen in Nederland van mensen tussen de 18 en 79 jaar. Deze eerste wave wordt gezien als een representatieve steekproef (Dykstra et al., 2005).

Aangezien er binnen wave 2 vragen zijn over de taakverdelingen van de ouders van de respondent, is deze meer geschikt voor dit onderzoek. Wave 2 bestaat uit 6091 respondenten. De respons ten opzichte van de eerste wave was 79% (Dykstra et al., 2005), waarbij 9% van de respondenten uit wave 1 niet bereikt konden worden omdat ze bijvoorbeeld overleden waren of niet meer in Nederland woonden. Van de respondenten die wel bereikt konden worden weigerde 12% om mee te doen aan herhaalonderzoek. De respons van wave 2 was lager dan gebruikelijk is voor een tweede wave in Nederland. Dit kan echter verklaard worden door de langere periode die tussen de verschillende waves zit (Dykstra et al., 2005).

Wave 2 is deels representatief voor de Nederlandse bevolking. 41,6% van de respondenten van wave 2 identificeert zich als man, en 58,4% als vrouw (Dykstra et al., 2005). Het percentage mannen dat meedoet aan wave 2 is lager dan het percentage mannen in de Nederlandse bevolking. Qua leeftijd zijn de respondenten van wave 2 gemiddeld ook ouder dan de Nederlandse bevolking. Een verklaring hiervoor is dat de respondenten uit wave 1 ouder zijn geworden, terwijl er geen nieuwe respondenten zijn benaderd (Dykstra et al., 2005). Op het gebied van huishoudelijke status zijn er meer alleenwonende respondenten en minder alleenstaande ouders in wave 2 dan in de Nederlandse populatie. Daarnaast zijn er meer getrouwde respondenten in wave 2 dan in de Nederlandse bevolking.

### *Selectie*

De originele data van wave 2 bevatte 6091 respondenten. Na selectie en het filteren van respondenten die niet op alle gebruikte vragen geantwoord hebben, bleven hier 5014 respondenten van over. Omdat het voor dit onderzoek belangrijk is dat respondenten allebei hun ouders kenden toen zij 15 jaar oud waren, heb ik respondenten verwijderd die geen antwoord hebben gegeven op de vragen over de band die zij op hun 15e hadden met hun moeder en vader. Bij deze vragen werden respondenten geïnstrueerd om deze over te slaan wanneer zij rond die leeftijd deze ouder niet kenden. Ook heb ik respondenten gefilterd die momenteel met hun ouders in één huis wonen, aangezien de participatie van de vader van de respondent in huishoudelijke taken op dit moment nog invloed kan hebben op de respondent, terwijl ik juist het effect van deze participatie rond het 15<sup>e</sup> levensjaar van de respondent wil meten. In Tabel

3 staan de beschrijvende statistieken na selectie en het verwijderen van respondenten met ontbrekende antwoorden. De gebruikte steekproef bevat 5014 respondenten.

### *Operationalisering*

Het geslacht van een respondent staat in Tabel 3 weergegeven onder de naam man, zodat de waarde 0 betekent dat de respondent zich als vrouw identificeert, en de waarde 1 als man. Van de respondenten identificeert 59,23% zich als vrouw en 40,77% als man. Dit is geen gelijke verdeling, maar komt wel overeen met de verdeling van de onbewerkte data van wave 2 (Dykstra et al., 2005).

Om de afhankelijke variabele *gendernormen* van de respondent tijdens de volwassenheid te meten, heb ik een schaal gecreëerd door vijf bij elkaar passende variabelen samen te voegen op basis van inhoud en een factoranalyse. Bij deze variabelen werd een respondent gevraagd in hoeverre deze het eens was met een stelling over normatieve ideeën over mannen en vrouwen. Hier kon deze op antwoorden met een getal van 1 tot 5, waarbij 1 stond voor 'helemaal mee eens', 2 voor 'mee eens', 3 voor 'niet eens, niet oneens', 4 voor 'mee oneens', en 5 voor 'helemaal mee oneens'. Deze stellingen waren:

1. Een vrouw moet stoppen met werken als ze een kind krijgt.
2. Het is onnatuurlijk als vrouwen in een bedrijf leiding uitoefenen over mannen.
3. Het is voor jongens belangrijker dan voor meisjes dat zij later hun eigen inkomen kunnen verdienen.
4. Een moeder die werkt, kiest voor zichzelf in plaats van voor het gezin.
5. De taken en verantwoordelijkheden in een relatie kunnen het best verdeeld worden volgens de gewoonten, tradities en regels die altijd hebben gegolden.

Door een factoranalyse aan de hand van *principal axis factoring* en *oblimin rotation* uit te voeren om de validiteit van de schaal te meten, bleken alle vijf de variabelen dezelfde factor te meten (zie Tabel 1). Hierdoor zijn deze variabelen geschikt om tot een schaal samen te voegen, aangezien ze hetzelfde concept meten. De factor bindt 46,08% van de variantie. Ook heeft de schaal *gendernormen* een Cronbach's alfa van 0,81. Hierdoor voldoet deze aan de eis van  $>0,7$ , waardoor het als een betrouwbare schaal gezien kan worden die gebruikt mag worden (Allen & Bennett, 2012).

Door het gemiddelde te berekenen dat een respondent op de vijf stellingen heeft geantwoord, heb ik de schaal *gendernormen* gecreëerd. Deze heeft waarden tussen 1 en 5, waarbij een

respondent met een lagere waarde minder egalitaire gendernormen heeft, en een met een hogere waarde meer egalitaire gendernormen. In Tabel 3 valt af te lezen dat het gemiddelde 4,11 is, waarbij de meeste respondenten een waarde hebben die hierbij in de buurt ligt (min.=1,20; max.=5,00; SD = 0,69). Gemiddeld gezien hebben respondenten vrij egalitaire gendernormen.

**Tabel 1:** Factorlading gendernormen, gesorteerd op factorlading

Vraag	Lading
	Factor 1
4. Werkende moeder kiest voor zichzelf	0.72
3. Economische onafhankelijkheid belangrijker voor jongens	0.71
5. Traditie bepaalt huishouden	0.67
1. Vrouw moet stoppen werken als ze kind krijgt	0.64
2. Vrouwelijke bedrijfsleiding is onnatuurlijk	0.64
Percentage van Variantie	46,08%

N=5014

Ik heb een tweede schaal gemaakt om de *participatie van de vader in huishoudelijke taken tijdens de jeugd van de respondent* te meten. Deze variabele is op basis van vragen waar een respondent kon aangeven wie van diens ouders het meeste een bepaalde taak in het gezin uitvoerde toen de respondent 15 jaar oud was. Deze taken waren:

1. Eten koken
2. Boodschappen doen
3. Opruimen en schoonmaken
4. Administratie doen, financiën regelen
5. Klusjes doen in en rond huis
6. Wassen en strijken

Op deze vragen kon een respondent antwoorden of deze taak ofwel 1: ‘altijd door uw moeder’, 2: ‘vaker door uw moeder’, 3: ‘gelijk’, 4: ‘vaker door uw vader’, of 5: ‘altijd door uw vader’ werd gedaan. Respondenten die op een van deze vragen aangaven dat deze ‘niet van toepassing’ was zijn als missing gecodeerd.

Na een factoranalyse om de validiteit te meten, op basis van *principal axis factoring* en *oblimin rotation*, bleek echter dat deze schaal twee verschillende eigenvalues boven de 1 had, in plaats van slechts één (zie Tabel 2). Binnen de vragen over huishoudelijke taken bleken de twee vragen die over ‘typisch mannelijke’ taken gingen (4. ‘administratie doen, financiën regelen’ en 5. ‘klusjes doen in en rond huis’) te laden op een tweede factor. Hierdoor heb ik besloten

om de vragen over ‘typisch mannelijke’ taken niet mee te nemen in de volgende schaal, omdat ik verwacht dat een hoge score op deze vragen een ander effect zal hebben op gendernormen. Aangezien participatie van de vader op deze taken niet overeenkomt met egalitaire gendernormen, verwacht ik dat deze niet zullen leiden tot meer egalitaire gendernormen bij respondenten. Daarnaast worden deze taken meer sporadisch gedaan dan regelmatige taken zoals de afwas doen. De overige vier vragen heb ik wel gebruikt voor *participatie van de vader in huishoudelijke taken*. Factor 1<sup>a</sup> bindt 37,07% van de variantie en Factor 2<sup>b</sup> 10,58%.

**Tabel 2:** Factorlading participatie, gesorteerd op factorlading

Vraag	Lading	
	Factor 1 <sup>a</sup>	Factor 2 <sup>b</sup>
3. Opruimen	0.80	0.02
6. Wassen en strijken	0.76	-0.09
1. Eten koken	0.75	-0.04
2. Boodschappen	0.63	0.14
4. Administratie	-0.01	0.57
5. Klusjes	0.02	0.57
	Percentage van Variantie	37.07%    10.58%

N=5014

Noot: <sup>a</sup>= ‘typisch vrouwelijke taken’; <sup>b</sup>= ‘typisch mannelijke taken’

De schaal participatie van de vader in het huishouden meet de ouderlijke verdeling van ‘typisch vrouwelijke’ huishoudelijke taken; eten koken, boodschappen doen, opruimen en schoonmaken, en wassen en strijken. Na selectie was de Cronbach’s alfa op deze schaal 0,81, wat betekent dat dit een betrouwbare schaal is (Allen & Bennett, 2012). Door het gemiddelde te berekenen van wat respondenten hebben geantwoord op deze vier vragen, heb ik de variabele gemaakt die loopt van 1 tot 5. Zoals aangegeven in Tabel 3, worden huishoudelijke taken gemiddeld voornamelijk door moeders gedaan (M=1,38; Min.=1; Max.=5; SD=0,59). Bij een hogere waarde doet de vader meer taken in het huishouden.

### *Controlevariabelen*

Naast deze variabelen heb ik ook controlevariabelen toegevoegd. Uit eerder onderzoek blijkt dat gendernormen, naast de eerdergenoemde theorie, ook beïnvloed worden door onder andere leeftijd, opleidingsniveau, religieus gedrag, het aantal kinderen dat iemand heeft, samenwonen of getrouwd zijn met een partner, en het hebben van betaald werk (Davis & Greenstein, 2009;

Vespa, 2009). Hierdoor is het belangrijk om het hoofdeffect van participatie van de vader in huishoudelijke taken te controleren voor deze overige variabelen.

Leeftijd van de respondenten loopt van 21 tot en met 83 jaar, waarbij men gemiddeld 49,42 jaar oud is ( $SD=13,79$ ). In de originele data waren enkele waarden hoger dan realistisch. Deze te hoge waarden zijn gehercodeerd naar 83, aangezien dit de eerste realistische waarde was in de originele data en het mogelijk is dat respondenten tussen de verschillende waves in 4 jaar ouder zijn geworden.

Opleiding is gevormd door de waarden van de variabele van opleidingsniveau om te coderen tot het aantal jaren opleiding dat overeenkomt met het niveau ( $M=14,95$ ;  $Min.=8,00$ ;  $Max.=22,00$ ;  $SD=2,82$ ). Respondenten die aangaven hun basisschool niet af te hebben gemaakt heb ik uit de dataset verwijderd, aangezien ik dit niet kan hercoderen in een aantal jaren. Uit Tabel 3 valt af te lezen dat respondenten gemiddeld 14,95 jaar opleiding hebben gehad. Dit gemiddelde lijkt hoog, maar is ontstaan doordat het minimum van de variabele 8 jaar is, aangezien dat het aantal jaren opleiding is dat iemand heeft gehad wanneer deze gestopt is na de basisschool.

Religieus gedrag is gemeten door de vraag over hoe vaak iemand een kerk of geloofsgemeenschap bezoekt om te vormen tot drie categorische variabelen. Oorspronkelijk bestond deze variabele uit vier categorieën, maar aangezien de bovenste twee ('eens of meerdere keren per maand' en 'eens of meerdere keren per week') beiden aanduiden dat een respondent regelmatig naar een religieuze ontmoetingsplaats gaat, zijn deze categorieën samengevoegd. In Tabel 3 staat weergegeven dat 64,90% van de respondenten aangaf nooit een geloofsgemeenschap te bezoeken, 16,71% één of meerdere keren per jaar, en 18,39% eens per maand of vaker.

In de originele dataset bleken respondenten tussen de 0 en 11 kinderen te hebben. Hieronder vallen alle kinderen die een respondent ooit gehad heeft, inclusief geadopteerde kinderen. Aangezien het voor de regressieanalyse die ik later zal uitvoeren belangrijk is om geen uitschieters te hebben, heb ik respondenten die aangaven dat ze 7 of meer kinderen hebben gehercodeerd naar 6 kinderen. Deze respondenten wijken namelijk meer dan 3 standaardafwijkingen af van het gemiddelde, waardoor ze een extreme waarde hadden. 6 was de dichtstbijzijnde waarde die niet als uitschieter gezien werd. Na deze topcoding hadden respondenten gemiddeld 1,78 kind ( $Min.=0$ ;  $Max.=6$ ;  $SD=1,33$ ).

Voor de dummy variabele *samenwonen* heb ik de respondenten die aangaven dat ze samenwonen met een partner gecodeerd tot de waarde 1, waarbij 12,66% samen bleek te wonen met een partner. Ook heb ik een variabele aangemaakt voor getrouwde respondenten. 60,39% van de respondenten gaf aan getrouwd te zijn (zie Tabel 3). 26,94% van alle respondenten bleek alleenstaand of alleenwonend te zijn.

De laatste controlevariabele die ik gebruik is of mensen betaald werk hebben. Mensen die aangaven dat ze dit tijdens de survey hadden, heb ik de waarde ‘1’ gegeven op de dichotome variabele *werkzaam*. 37,28% van de respondenten bleek geen betaald werk te hebben, terwijl 62,72% aangaf dat wel te hebben.

**Tabel 3:** Beschrijvende statistiek van afhankelijke-, onafhankelijke- en controlevariabelen

Variabele	Minimum	Maximum	Gemiddelde	Standaard-afwijking	Percentage 1-waarde
Gendernormen	1,20	5,00	4,11	0,69	-
Participatie vader	1,00	5,00	1,38	0,59	-
Man	0,00	1,00	-	-	40,77
Opleidingsjaren	8,00	22,00	14,95	2,82	-
Aantal kinderen	0,00	6,00	1,78	1,33	-
Leeftijd	21,00	83,00	49,42	13,79	-
Alleenstaand/ alleenwonend	0,00	1,00	-	-	26,94
Samenwonend	0,00	1,00	-	-	12,66
Getrouwd	0,00	1,00	-	-	60,39
Religie: nooit	0,00	1,00	-	-	64,90
Religie: jaar	0,00	1,00	-	-	16,71
Religie: maand	0,00	1,00	-	-	18,39
Werkzaam	0,00	1,00	-	-	62,72

N=5014

### Analyse

Om de hoofdvraag te beantwoorden, zal ik drie meervoudige regressiemodellen schatten. In het eerste model zullen de hoofdeffecten van participatie in huishoudelijke taken van de vader en geslacht van de respondent op gendernormen van de respondent gemeten worden. In het tweede model zal het interactie-effect van geslacht van de respondent hier aan toegevoegd worden, en in het derde model zullen hier ook de controlevariabelen aan toegevoegd worden. Ook zal ik de samenhang tussen de verschillende variabelen laten zien door middel van een correlatietabel.



### *Assumpties*

Uit de analyses blijkt dat er grotendeels voldaan wordt aan de assumpties van een meervoudige regressiemodel. Naast dat er een groot genoeg aantal respondenten nodig is, moeten variabelen ongeveer normaalverdeeld zijn, mogen er geen uitschieters zijn, mag er geen multicollineariteit zijn, en moet de relatie tussen de variabelen lineair zijn (Allen & Bennett, 2012). Als laatste moet er voldaan worden aan homoscedasticiteit.

Zoals weergegeven in Figuur 3 en Figuur 4 (zie Bijlage 2), wordt er niet voldaan aan de assumptie van normaliteit. Zowel gendernormen als participatie van de vader zijn niet normaalverdeeld. Gendernormen is linksscheef verdeeld (zie Figuur 3 in Bijlage 2), terwijl participatie van de vader rechtsscheef verdeeld is (zie Figuur 4 in Bijlage 2). Hierdoor lijken beide variabelen een groot aantal uitschieters te hebben. Dit zijn echter allemaal geldige waarden, waardoor ik heb besloten deze toch mee te nemen. Aan de overige assumpties wordt wel voldaan; na topcoding van kinderen bleken variabelen geen uitschieters te hebben, en waren de meeste ongeveer normaalverdeeld. Doordat in de correlatie er geen sprake is van te hoge samenhang, zijn er geen problemen met multicollineariteit. Alhoewel er geen significante samenhang is tussen participatie van de vader in huishoudelijke taken en gendernormen van de respondent, zal ik toch een multiple regressie uitvoeren, aangezien dit het onderwerp van dit onderzoek is. Er bleek ook een lineair verband te zijn (zie Figuur 5, Bijlage 2) en aan homoscedasticiteit van de voorspelde waarden werd ook voldaan (zie Figuur 6, Bijlage 2). Het hoge aantal respondenten (N=5014) voldoet ook aan de assumpties.

## **Resultaten**

### *Correlatie*

De samenhang tussen de gebruikte variabelen is gemeten door middel van Spearman's rho. Ik heb hiervoor gekozen omdat de afhankelijke en onafhankelijke variabelen niet normaalverdeeld zijn; gendernormen is linksscheef verdeeld (zie Figuur 3 in Bijlage 2) en participatie van de vader is rechtsscheef verdeeld (zie Figuur 4 in Bijlage 2). Normaalverdeeldheid is een assumptie van Pearson's correlatie, waardoor ik deze niet kan uitvoeren (Field, 2009). Spearman's rho kan wel gebruikt worden. De resultaten van de correlatie zijn gepresenteerd in Tabel 4.

**Tabel 4:** Resultaten correlatie

Variabelen	gender-normen	participatie	man	opleiding	aantal kinderen	leeftijd	alleenstaand	samenwonend	getrouwd	religie: nooit	religie: jaar	religie: maand	werkzaam
<b>gendernormen</b>	1												
<b>participatie</b>	.018	1											
<b>man</b>	-.190**	.069**	1										
<b>opleiding</b>	.342**	.039**	.110**	1									
<b>aantal kinderen</b>	-.124**	-.132**	-.029*	-.147**	1								
<b>leeftijd</b>	-.223**	-.234**	.082**	-.228**	.319**	1							
<b>alleenstaand</b>	-.025	.013	-.059**	-.038**	-.243**	.119**	1						
<b>samenwonend</b>	.119**	.086**	-.003	.125**	-.228**	-.277**	-.231**	1					
<b>getrouwd</b>	-.058**	-.070**	.056**	-.050**	.375**	.080**	-.750**	-.470**	1				
<b>religie: nooit</b>	.188**	.039**	.025	.049**	-.204**	-.168**	.056**	.157**	-.157**	1			
<b>religie: jaar</b>	-.048**	-.005	-.015	-.004	.061**	.046**	-.043**	-.055**	.076**	-.609**	1		
<b>religie: maand</b>	-.186**	-.044**	-.017	-.056**	.194**	.163**	-.027	-.141**	.120**	-.645**	-.213**	1	
<b>Werkzaam</b>	.262**	.126**	.086**	.293**	-.204**	-.528**	-.111**	.155**	-.004	.136**	-.024	-.145**	1

\*\*\* $p < 0,001$ ; \*\* $p < 0,01$ ; \* $p < 0,05$

$N=5014$

*Noot: Toetsen zijn tweezijdig uitgevoerd.*

Er blijkt geen significante samenhang te zijn tussen de participatie van de vader en gendernormen van de respondent ( $r_s(5014)=0,018$ ,  $p>0,05$ ). Dit betekent dat respondenten wiens ouders een gelijke taakverdeling hadden, niet meer egalitaire gendernormen hebben. Wel blijken alle overige variabelen een significante samenhang te hebben met gendernormen. Zo hangen geslacht en gendernormen samen ( $r_s(5014)=-0,190$ ,  $p<0,01$ ), wat betekent dat mannen minder egalitaire gendernormen hebben dan vrouwen. De overige samenhangende variabelen blijken niet heel hoog samen te hangen.

### *Regressie*

In Tabel 5 worden de resultaten van de meervoudige regressies weergegeven. Als eerste is getoetst of de participatie van de vader tijdens de jeugd van de respondent een positief effect heeft op de gendernormen van de respondent in de volwassenheid. Het model van het hoofdeffect staat weergegeven in Model 1, waarbij het model 3,6% van de variantie verklaart ( $R^2=0,036$ ,  $F(2, 5011)=94,903$ ). Er is bewijs gevonden voor het hoofdeffect; respondenten met vaders die meer taken in het huishouden uitvoerden hebben meer egalitaire gendernormen in de volwassenheid dan respondenten met vaders die dit niet deden ( $B=0,035$ ,  $t(5011)=2,153$ ,  $p<0,05$ ). Alhoewel dit effect significant is, is het vrij klein. Wanneer de vader van een respondent in plaats van geen taken juist evenveel taken als de moeder uitvoert, betekent dit dat de respondent een tiende van een standaardafwijking ( $SD = 0,69$ ) meer egalitaire gendernormen heeft. Naast dit effect werd gevonden dat mannen minder egalitaire gendernormen hebben dan vrouwen ( $B=-0,269$ ,  $t(5011)=-13,701$ ,  $p<0,001$ ). Op basis van Model 1 lijkt Hypothese 1 bevestigd te kunnen worden.

In Figuur 2 (zie Bijlage 1) staat de regressieformule van Model 1 in een grafiek weergegeven. Er blijkt een verschil te zijn tussen de gendernormen van mannen en vrouwen, en een verschil in deze normen op basis van de participatie van de vader in huishoudelijke taken.

In Model 2 van Tabel 5 wordt hetzelfde model weergegeven, waaraan het interactie-effect is toegevoegd. Hierdoor wordt het modererende effect van geslacht op het effect van participatie van de vader gemeten. Het nieuwe model met het interactie-effect verklaart 3,7% van de variantie, maar blijkt niet significant meer te verklaren dan Model 1 ( $R^2=0,037$ ,  $\Delta R^2=0,001$ ,  $\Delta F(3, 5010)=0,921$ ,  $p>0,05$ ). Participatie van de vader en geslacht bleken wel nog steeds een significant effect te hebben op gendernormen (Participatie:  $B=0,049$ ,  $t(5010)=2,251$ ,  $p<0,05$ ; Man:  $B=-0,225$ ,  $t(5010)=-4,508$ ,  $p<0,001$ ). Dit komt overeen met Hypothese 1. Het interactie-effect bleek echter niet significant te zijn ( $B=-0,032$ ,  $t(5010)=-0,959$ ,  $p>0,05$ ). Geslacht van de

respondent bleek dus niet het effect van participatie van de vader op gendernormen te beïnvloeden. Hierdoor wordt Hypothese 2 niet bevestigd.

**Tabel 5:** Resultaten meervoudige regressie, afhankelijke variabele is gendernormen van de respondent tijdens de volwassenheid

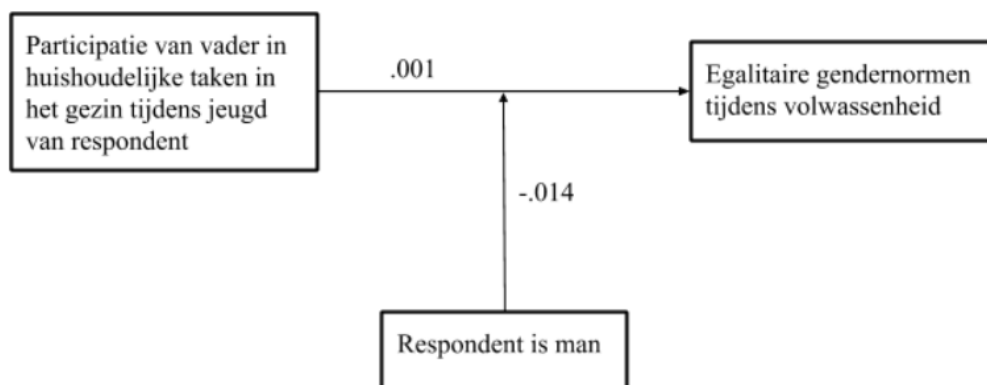
Variabelen	Coëfficiënten					
	Model 1: Hoofdeffect		Model 2: Hoofdeffect en interactie-effect		Model 3: Hoofdeffect, interactie-effect en controlevariabelen	
	B	s.e.	B.	s.e.	B	s.e.
Constante	4.166	0.025	4.148	0.032	3.163	0.079
Participatie vader	0.035*	0.016	0.049*	0.022	0.001	0.020
Man	-0.269***	0.020	-0.225***	0.050	-0.312***	0.045
Interactie participatie vader*man			-0.032	0.033	-0.014	0.030
Opleidingsjaren					0.072***	0.003
Religie: nooit					ref	
Religie: jaar					-0.133***	0.024
Religie: maand					-0.271***	0.024
Aantal kinderen					-0.015*	0.008
Leeftijd					-0.001	0.001
Alleenstaand/ alleenwonend					ref	
Samenwonend					0.071*	0.031
Getrouwd					0.039†	0.022
Werkzaam					0.207***	0.022
R <sup>2</sup>	.036		.037		.221	
N	5014		5014		5014	

\*\*\* $p < 0,001$ ; \*\* $p < 0,01$ ; \* $p < 0,05$ ; † $p < 0,1$

$N = 5014$

*Noot: Toetsen zijn tweezijdig uitgevoerd.*

Model 3 wijkt wel significant af van de eerdere modellen ( $R^2 = 0,221$ ,  $\Delta R^2 = 0,184$ ,  $\Delta F(11, 5002) = 147,664$ ,  $p > 0,001$ ). Wanneer de controlevariabelen worden toegevoegd aan de eerdere modellen, wordt 22,1% van de variantie verklaard. Het hoofdeffect van participatie op gendernormen blijkt niet meer significant te zijn na toevoeging van de controlevariabelen. ( $B = 0,001$ ,  $t(5002) = -0,019$ ,  $p > 0,05$ ). Hierdoor wordt Hypothese 1 niet meer bevestigd wanneer deze variabelen toegevoegd worden. Geslacht van de respondent bleek wel nog steeds een significant effect te hebben ( $B = -0,312$ ,  $t(5002) = -6,908$ ,  $p < 0,001$ ). Het interactie-effect van geslacht bleek net als in Model 2 niet significant te zijn ( $B = -0,014$ ,  $t(5002) = -0,467$ ,  $p > 0,05$ ), waardoor Hypothese 2 nog steeds niet bevestigd wordt. De resultaten van de hoofdeffecten uit Model 3 zijn weergegeven in Figuur 7.



*Figuur 7: Schematisch model van hoofdeffecten op basis van Model 3 (zie Tabel 5).*

*Noot: \*\*\* $p < 0,001$ ; \*\* $p < 0,01$ ; \* $p < 0,05$ ;  $N = 5014$ ; Effecten zijn gecontroleerd voor opleiding, religieus gedrag, aantal kinderen, leeftijd, relatiestatus en werkzaam zijn.*

Vrijwel alle controlevariabelen bleken een effect te hebben op de gendernormen van respondenten. Respondenten met hogere waarden op opleiding, samenwonen met een partner en die werkzaam zijn hebben meer egalitaire gendernormen. Per jaar dat een respondent educatie heeft genoten, bleek deze meer egalitaire gendernormen te hebben ( $B = 0,072$ ,  $t(5002) = 21,871$ ,  $p < 0,001$ ). Ook respondenten die samenwonend zijn in plaats van alleenstaand of alleenwonend hebben meer egalitaire gendernormen ( $B = 0,071$ ,  $t(5002) = 2,288$ ,  $p < 0,05$ ). De respondenten die werkzaam zijn hebben ook meer egalitaire gendernormen dan respondenten zonder werk ( $B = 0,207$ ,  $t(5002) = 9,348$ ,  $p < 0,001$ ).

Er bleken ook factoren samen te hangen met minder egalitaire gendernormen. Het aantal kinderen van een respondent bleek significant te zijn ( $B = -0,015$ ,  $t(5002) = -1,967$ ,  $p < 0,05$ ). Respondenten hebben per kind dat zij hebben (gehad)  $-0,015$  minder egalitaire gendernormen. In Model 3 van Tabel 5 staat aangegeven dat respondenten die eens of meerdere keren per jaar een religieuze ontmoetingsplaats bezoeken, significant minder egalitaire gendernormen hebben ten opzichte van respondenten die dit (vrijwel) nooit doen ( $B = -0,133$ ,  $t(5002) = -5,550$ ,  $p < 0,001$ ). Dit zelfde effect was nog sterker voor respondenten die eens of meerdere keren per maand deze plaats bezoeken ( $B = -0,271$ ,  $t(5002) = -11,351$ ,  $p < 0,001$ ). In tegenstelling tot de overige controlevariabelen bleken de leeftijd van een respondent ( $B = -0,001$ ,  $t(5002) = -1,486$ ,  $p > 0,05$ ) en getrouwd in plaats van alleenstaand of alleenwonend zijn ( $B = 0,039$ ,  $t(5002) = 1,817$ ,  $p < 0,1$ ) niet significant te zijn. Aangezien de  $p$ -waarde van getrouwd zijn tussen  $0,1$  en  $0,05$  ligt, zou dit effect wel significant zijn als er eenzijdig getoetst werd.

Aangezien het effect van participatie verdween in Model 3 (zie Tabel 5), heb ik nog een extra analyse uitgevoerd om te kijken welke variabele deze variantie wegverklaarde (zie Tabel 6 in Bijlage 3). Op basis van het sterkste effect heb ik variabelen toegevoegd aan Model 2 totdat de participatie van de vader geen significant effect meer had (zie Tabel 6). Hieruit bleek dat wanneer opleiding en werkzaam zijn toegevoegd werden, het effect van participatie niet meer significant was (Participatie:  $B=0,016$ ,  $t(5008)=0,789$ ,  $p>0,05$ ; Opleiding:  $B=0,074$ ,  $t(5008)=22,321$ ,  $p<0,001$ ; Werkzaam zijn:  $B=0,243$ ,  $t(5008)=14,057$ ,  $p<0,001$ ) (Zie Tabel 6, Bijlage 3). Dit extra model verklaarde ook meer variantie dan Model 2 met hoofd- en interactie-effecten; 19,3% in plaats van 3,7% ( $R^2=0,193$ ,  $F(5, 5008)=239,456$ ). Het effect van participatie van de vader kan dus worden wegverklaard door opleiding en werkzaamheid van respondenten.

## **Conclusie**

Gendernormen, de ideeën over hoe mannen en vrouwen moeten zijn en zich moeten gedragen, hebben verregaande gevolgen voor individuen. Deze normen hangen samen met onder andere huishoudelijke taakverdelingen, economische zelfstandigheid van vrouwen en psychologisch welzijn. Uit voorgaand onderzoek blijkt dat gendernormen worden aangeleerd door middel van socialisatie en dat meerdere factoren een rol spelen binnen dit socialisatieproces. Ouders zijn hier een voorbeeld van. In dit onderzoek heb ik gezocht naar het effect van de participatie van de vader in huishoudelijke taken tijdens de jeugd van de respondent op diens gendernormen in de volwassenheid, en of dit effect beïnvloed wordt door het geslacht van de respondent. Uit de analyses bleek dat de huishoudelijke participatie van vaders een klein effect had op gendernormen, maar dat dit verdween na controle van onder andere opleiding en werkzaam zijn. Het geslacht van de respondent bleek dit effect niet te beïnvloeden.

Vanuit de *social learning theory* werd verwacht dat hoe meer huishoudelijke taken de vader van een respondent tijdens diens jeugd uitvoert, hoe meer egalitair de gendernormen van deze respondent tijdens de volwassenheid zijn. Deze verwachting was opgesteld op basis van de theorie dat gendernormen beïnvloed worden door de situaties en ideeën waar individuen aan blootgesteld worden, en op basis van de *social learning theory*, die er van uit gaat dat mensen nieuw gedrag aanleren door het gedrag van anderen te observeren. Vooral ouders worden hierin als invloedrijke modellen gezien. Uit de analyse leek hypothese 1 bevestigd te worden. Het gevonden bewijs bleek echter te verdwijnen na het controleren voor de invloed van de opleiding van de respondent en het werkzaam zijn. Hieruit blijkt dat gendernormen beïnvloed worden door andere socialisatieprocessen dan de participatie van de vader in huishoudelijke taken. Er wordt daardoor geen bewijs gevonden voor de theorie.

Ook werd er verwacht dat de intergenerationele overdracht sterker zou zijn tussen vader en zoon dan tussen vader en dochter. Voor deze verwachting werd ook geen bewijs gevonden. Alhoewel het geslacht van de respondent diens gendernormen bleek te beïnvloeden, bleek geslacht het effect van participatie niet te beïnvloeden. De participatie van de vader in huishoudelijke taken had dus geen sterker of zwakker effect voor mannen of vrouwen. Dit komt niet overeen met de besproken socialisatietheorieën en onderzoeken, die stellen dat overeenkomsten, bijvoorbeeld in geslacht, socialisatie kunnen versterken (Carlson & Knoester, 2011; Cunningham, 2001; O'Bryan et al., 2004; Platt & Polavieja, 2016).

Concluderend blijkt dat de participatie van de vader in huishoudelijke taken een positief effect lijkt te hebben op egalitaire gendernormen van de respondent in de volwassenheid. Dit effect blijkt echter klein te zijn en te verdwijnen wanneer opleiding en werkzaam zijn worden meegenomen. Het geslacht van de respondent beïnvloedt het effect niet. Hierdoor wordt geen bewijs gevonden voor de gebruikte theorieën.

### **Discussie**

De resultaten uit de analyses suggereren dat andere socialisatieinvloeden van belang zijn dan die besproken in de theorie. Na het toevoegen van de opleiding van de respondent en het hebben van werk, verdween de invloed van participatie van de vader in huishoudelijke taken volledig. Dit hoeft echter niet te betekenen dat de theorie volledig ontkracht wordt, aangezien beide invloeden als socialisatieprocessen gezien kunnen worden (Davis, 2007). Hierdoor kan de theorie dat gendernormen worden gevormd door blootstelling van individuen aan situaties en ideeën alsnog bevestigd worden. Het is echter wel mogelijk dat ouders een minder groot effect hebben dan verondersteld, of dat de huishoudelijke taakverdeling een kleiner effect heeft. Het is ook mogelijk dat hier sprake is van een selectie-effect, aangezien de opleiding van de vader van een respondent vaak overeenkomt met de opleiding van de respondent zelf (CBS, 2011), en een opleiding invloed heeft op zowel participatie in huishoudelijke taken als gendernormen (Davis & Greenstein, 2009). Het ontbrekende effect van geslacht op de invloed van de participatie van de vader zou mogelijk verklaard kunnen worden doordat de participatie van de vader in huishoudelijke taken zelf al een klein effect heeft. Mogelijk zou deze invloed wel gevonden kunnen worden als deze participatie wel invloedrijk was. Dit zou overeenkomen met bestaande onderzoeken.

Helaas heeft dit onderzoek enkele beperkingen. Ten eerste voldoet het geschatte regressiemodel niet aan alle assumpties; naast dat er geen significante correlatie bestond tussen

gendernormen en participatie van de vader in het huishouden, zijn deze variabelen ook niet normaal verdeeld. Gendernormen was linksscheef verdeeld, terwijl participatie juist rechtsscheef verdeeld was. Hierdoor zijn de uitgevoerde analyses minder betrouwbaar dan wanneer er wel aan deze assumpties zou zijn voldaan. Naast de scheve verdeling was het grootste deel van de variantie dicht rond het gemiddelde verdeeld. Ten tweede waren de gebruikte operationalisering van gendernormen en participatie inhoudelijk vrij beperkt. Hierdoor was er sprake van weinig variantie binnen deze concepten. Er zouden meer aspecten van gendernormen gemeten kunnen worden dan momenteel gebeurt. Ten derde was het aantal variabelen dat de participatie van de vader in het gezin kon meten beperkt. In de data bestonden vragen die gaan over hoe de zorgtaken in het gezin verdeeld waren toen de respondent 15 jaar oud was. Ik verwacht dat deze een interessante aanvulling kunnen zijn op de vragen die nu gebruikt zijn, maar gezien een hoog aantal ongeldige waarden (57,6%), konden deze niet meegenomen worden. Dit hoge aantal ongeldige waarden zou kunnen komen doordat respondenten op hun 15<sup>e</sup> niet meer zo veel zorg nodig hebben als op een jongere leeftijd. Hierdoor kan de huidige operationalisering van participatie in het huishouden mogelijk minder goed gendernormen verklaren dan wanneer zorgtaken op een andere manier gemeten waren. Tot slot is de steekproef door de ongelijke man-vrouw verdeling (respectievelijk 40,77% en 59,23%) en de hogere gemiddelde leeftijd minder representatief voor de populatie.

Voor vervolgonderzoek zou het goed zijn om gendernormen op een andere manier te meten dan op dit moment gedaan wordt. De meting zou bijvoorbeeld verbeterd kunnen worden door de huidige vragen over gendernormen meer antwoordcategorieën te geven, bijvoorbeeld door een Likert-schaal te gebruiken die van 0 tot 10 loopt. Hierdoor zou er meer variantie in de antwoorden kunnen komen, waardoor er mogelijk een sterker effect van participatie van de vader gevonden kan worden. Ook zou het kunnen zijn dat de huidige verdeling van gendernormen komt doordat de operationalisering niet aansluit bij het concept. Door het uitbreiden van de bestaande vragen met vragen over bijvoorbeeld het tonen van emoties door mannen, zou de validiteit van gendernormen verbeterd kunnen worden. Een andere manier om deze validiteit te verbeteren zou kunnen zijn door kwalitatief onderzoek te doen naar deze normen. In deze vorm van onderzoek kan er dieper ingegaan worden op bestaande normen, waardoor er mogelijk meer variantie en meerdere aspecten van gendernormen gemeten kunnen worden.

Daarnaast zou vervolgonderzoek de meting van participatie kunnen verbeteren door meer variantie mogelijk te maken in de variabelen. Het is mogelijk dat vaders wel af en toe



bijdragen in het huishouden, maar doordat de vragen ingaan op wiens taak iets was, is het mogelijk dat deze verschillen verloren gaan. Aangezien mannen vaak “meehelpen” in het huishouden in plaats van dat zij verantwoordelijk zijn voor deze taken, kan een meting over de voornaamste verdeling variantie missen. Mogelijk zou dit er wel zijn wanneer ook kleinere bijdragen worden gemeten, bijvoorbeeld door meer antwoordcategorieën toe te voegen, of door het aantal uren per week of maand dat iemand besteedt aan het huishouden te meten. Een voorbeeld hiervan is het onderzoek van Platt en Polavieja (2016), waarin het verschil in uren per week dat ouders aan het huishouden besteden is opgenomen.

Het zou ook beter zijn als vervolgonderzoek naar meerdere onderdelen van participatie van de vader in het gezin zou kijken. Dit zou gedaan kunnen worden door de invloeden van meerdere taken te meten, of door zorgtaken te gebruiken op een jongere leeftijd van de respondent. Mogelijk zou ook een operationalisering van zorgtaken als emotionele steun geven een nuttige uitbreiding zijn, omdat dit ‘typisch vrouwelijke’ gedragingen zijn, waardoor de participatie van vaders in deze taken de gendernormen van respondenten mogelijk kan beïnvloeden.

Tot slot zou door middel van een longitudinale studie verschillen gemeten kunnen worden in de invloeden op gendernormen van respondenten gedurende hun leven. Hiermee kan onderzocht worden of opleiding en werkzaamheid pas belangrijker worden nadat de respondent niet meer voortdurend blootgesteld wordt aan diens ouders, en kunnen er uitspraken gedaan worden over het moment waarop het mogelijke effect van participatie van de vader verdwijnt en over de verschillende invloeden op hun gendernormen tijdens hun leven. Uit eerder onderzoek is namelijk gebleken dat de nieuwe ervaringen van jongvolwassenen de invloeden van ouders op hun gendernormen kunnen laten verdwijnen (Davis, 2007).

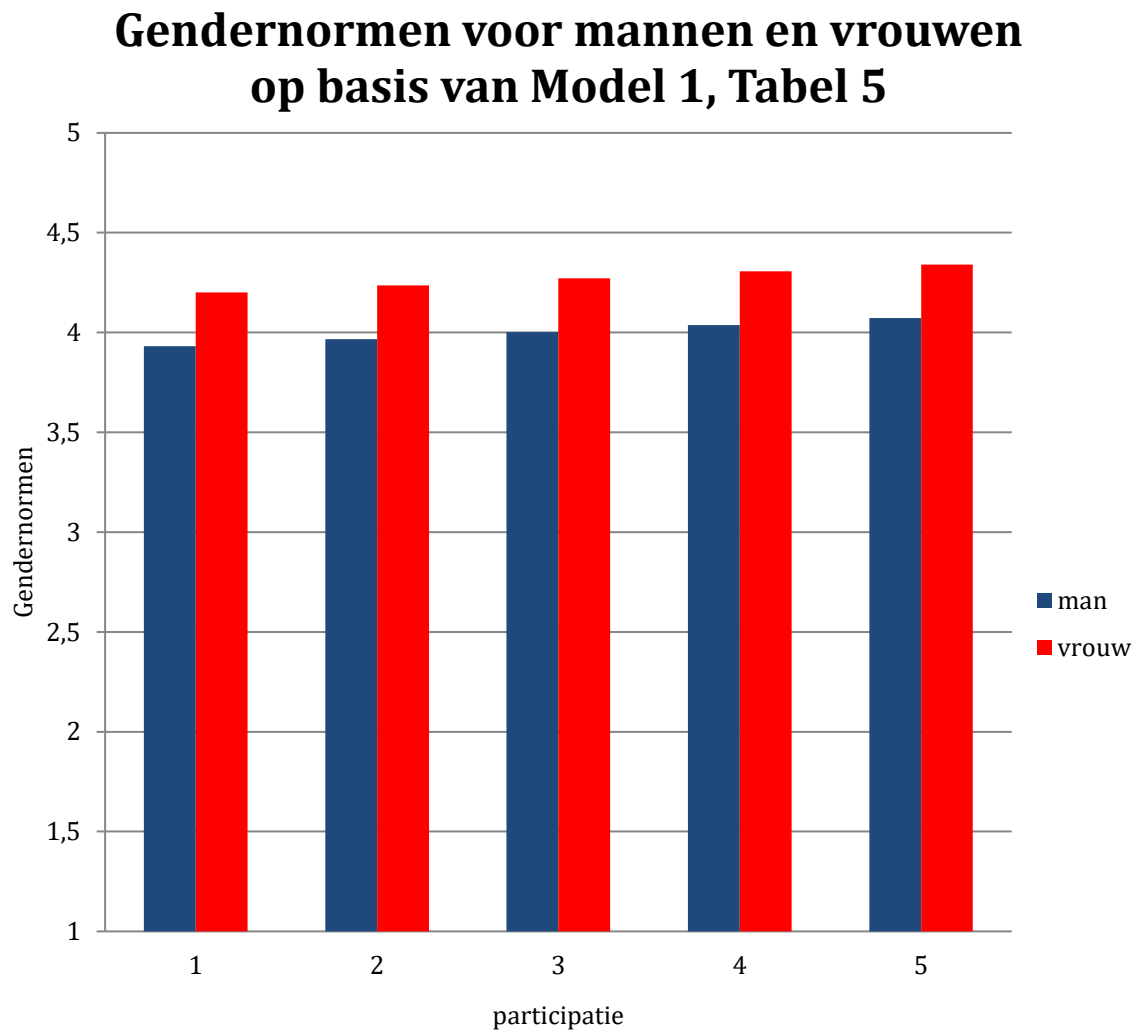
Ondanks deze tekortkomingen kan dit onderzoek gezien worden als een nuttige toevoeging, doordat de invloed van de vader op gendernormen is getoetst, en doordat gemeten is of de huishoudelijke taakverdeling van de ouders invloed heeft op de gendernormen van hun kinderen. Hierdoor zijn we meer te weten gekomen over hoe gendernormen gevormd worden en welke rol vaders hierin spelen. Het verkrijgen van meer inzicht hierin is belangrijk, vanwege de sterke samenhang tussen gendernormen en onder andere huishoudelijke taakverdelingen, economische zelfstandigheid van vrouwen en psychisch welzijn. Meer onderzoek naar de invloeden op gendernormen blijkt echter nog nodig te zijn.

## Literatuur

- Allen, P., & Bennett, K. (2012). *SPSS Statistics. A practical guide, version 20*. South Melbourne: Cengage Learning Australia.
- Attwood, L. (1990). *The New Soviet Man and Woman, Sex-Role Socialization in the USSR* (16-31). Londen, UK: Macmillan Academic and Professional LTD.
- Bandura, A. (1971). *Social Learning Theory*. New York City, NY: General Learning.
- Bussey, K., & Bandura, A. (1999). Social Cognitive Theory of Gender Development and Differentiation. *Psychological Review*, *106*(4), 676-713.
- Carlson, D. L., & Knoester, C. (2011). Family Structure and the Intergenerational Transmission of Gender Ideology. *Journal of Family Issues*, *32*(6), 709-734.
- Centraal Bureau voor de Statistiek [CBS]. (2011). *Een op de drie kinderen volgt ouders in opleiding*. Geraadpleegd op 12 juni 2018 via <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2011/51/een-op-de-drie-kinderen-volgt-ouders-in-opleiding>
- Centraal Bureau voor de Statistiek [CBS]. (2017). *Trends in de financiële gevolgen van een echtscheiding voor man en vrouw*. Geraadpleegd op 10 mei 2018 via <https://www.cbs.nl/nl-nl/achtergrond/2017/08/trends-in-de-financieele-gevolgen-van-een-echtscheiding>
- Corrigall, E. A., & Konrad, A. M. (2007). Gender Role Attitudes and Careers: A Longitudinal Study. *Sex Roles*, *56*, 847-855.
- Cunningham, M. (2001). Parental Influences on the Gendered Division of Housework. *American Sociological Review*, *66*(2), 184-203.
- Davis, S. N. (2007). Gender ideology construction from adolescence to young adulthood. *Social Science Research*, *36*, 1021-1041.
- Davis, S. N., & Greenstein, T. N. (2009). Gender Ideology: Components, Predictors, and Consequences. *Annual Review of Sociology*, *35*(1), 87-105.  
<http://doi.org/10.1146/annurev-soc-070308-115920>
- Dykstra, P. A., Kalmijn, M., Knijn, T. C. M., Komter, A. E., Liefbroer, A. C., & Mulder, C. H. (2005). Codebook of the Netherlands Kinship Panel Study, a multi-actor, multi-method panel study on solidarity in family relationships, Wave 1. *NKPS Working Paper No. 4*. The Hague: Netherlands Interdisciplinary Demographic Institute.
- Eccles, J. S., Jacobs, J. E., & Harold, R. D. (1990). Gender role stereotypes, expectancy effects, and parents' socialization of gender differences. *Journal of social issues*, *46*(2), 183-201.

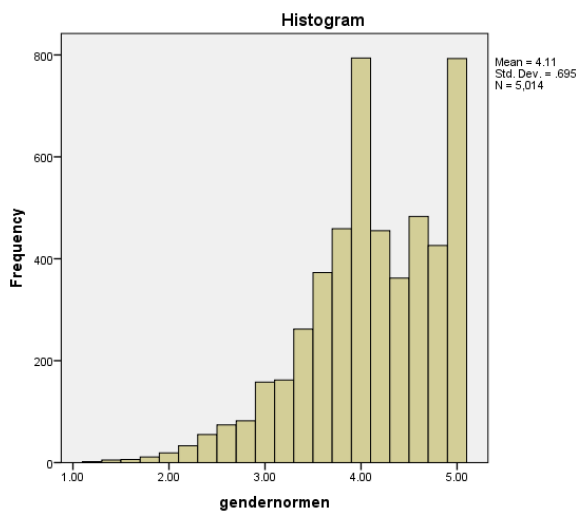
- England, P. (2010). The Gender Revolution: Uneven and Stalled. *Gender & Society*, 24(2), 149-166. <http://doi.org/10.1177/0891243210361475>.
- European Institute for Gender Equality [EIGE]. (n.d.) *gender norms*. Geraadpleegd op 1 maart 2018 via <http://eige.europa.eu/rdc/thesaurus/terms/1194>.
- Field, A. (2009). *Discovering Statistics Using SPSS, (and sex and drugs and rock'n'roll)* (3rd ed.). Los Angeles, CA: SAGE.
- Goffman, E. (1976). Gender Display. *Studies in Visual Communication* 3(2), 69-77.
- Halpern, H. P., & Perry-Jenkins, M. (2016). Parents' Gender Ideology and Gendered Behavior as Predictors of Children's Gender-Role Attitudes: A Longitudinal Exploration. *Sex Roles*, 74, 527-542.
- Hoffman, L. W. (1989). Effects of Maternal Employment in the Two-Parent Family. *American Psychologist*, 44(2), 283-292.
- Moen, P., Erickson, M. A., & Dempster-McClain, D. (1997). Their Mother's Daughters? The Intergenerational Transmission of Gender Attitudes in a World of Changing Roles. *Journal of Marriage and the Family*, 59(May 1997), 281-293.
- Netherlands Kinship Panel Study [NKPS]. (n.d.). *Wat is de NKPS*. Geraadpleegd op 20 april 2018 via <http://www.nkps.nl/NKPSNL/nkps.htm>
- O'Bryan, M., Fishbein, H. D. & Ritchey, P. N. (2004). Intergenerational Transmission of Prejudice, Sex Role Stereotyping, and Intolerance. *Adolescence* 39(155), 407-426.
- Perry, D. G., & Bussey, K. (1979). The Social Learning Theory of Sex Differences: Imitation is Alive and Well. *Journal of Personality and Social Psychology*, 37(10), 1699-1712.
- Platt, L., & Polavieja, J. (2016). Saying and doing gender: Intergenerational transmission of attitudes towards the Sexual Division of Labour. *European Sociological Review*, 32(6), 820-834. <http://doi.org/10.1093/esr/jcw037>
- Poortman, A.-R., & Van Der Lippe, T. (2009). Attitudes toward Housework and Child Care and the Gendered Division of Labor. *Journal of Marriage and Family*, 71(3), 526-541.
- Putten, van, A. E., Dykstra, P. A., & Schippers, J. J. (2008). Just Like Mom? The Intergenerational Reproduction of Women's Paid Work. *European Sociological Review*, 24(4), 435-449.
- West, C., & Zimmerman, D. H. (1987). Doing Gender. *Gender & Society*, 1(2), 125-151.
- Witt, S. D. (1997) Parental Influences on Children's Socialization to Gender Roles. *Adolescence*, 32(126), 253-259.
- Vespa, J. (2009). Gender Ideology Construction. A Life Course and Intersectional Approach. *Gender & Society*, 23(2), 363-387.

## Bijlage 1: Grafiek op basis van regressieformule

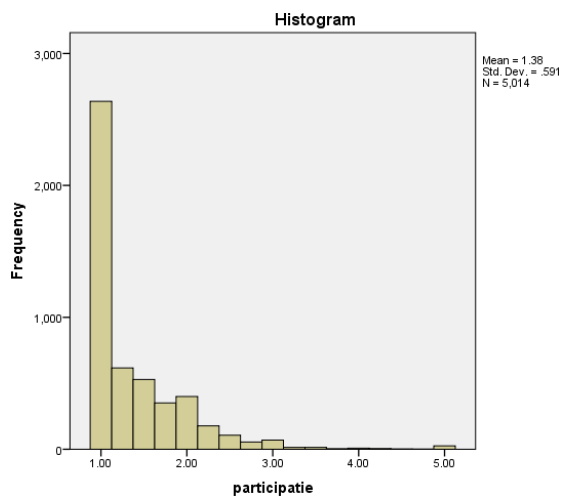


Figuur 2: Uitgewerkte regressieformule voor Model 1, Tabel 5.

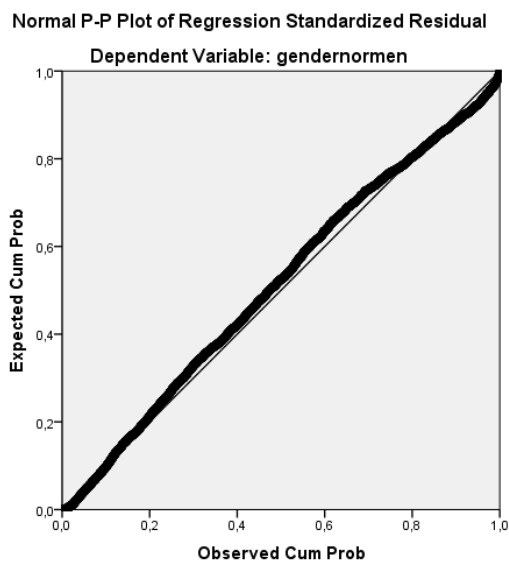
## Bijlage 2: Verdeling variabelen en assumpties



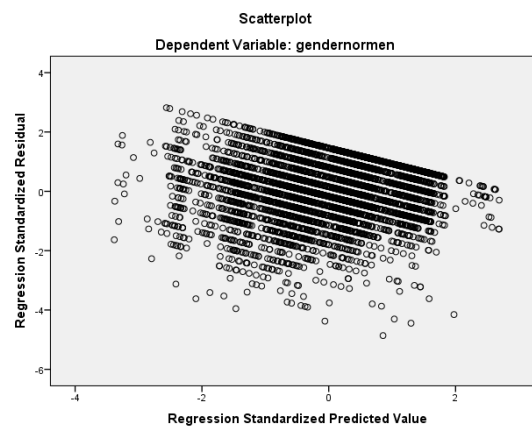
*Figuur 3:* Verdeling van respondenten op de variabele gendernormen.



*Figuur 4:* Verdeling van respondenten op de variabele participatie.



*Figuur 5:* Lineair verband tussen voorspelde en geobserveerde waarden op de variabele gendernormen, naar aanleiding van regressieanalyse (Tabel 5).



*Figuur 6:* Weergave homoscedasticiteit na uitvoering van regressieanalyse (Tabel 5).

### Bijlage 3: Tabel 6 van extra analyse

**Tabel 6:** Resultaten meervoudige regressie, afhankelijke variabele is gendernormen van de respondent in de volwassenheid.

Variabelen	Coëfficiënten							
	Model 1: Hoofdeffect		Model 2: Hoofdeffect en interactie-effect		Model 3: Hoofdeffect, interactie-effect en opleiding		Model 4: Hoofdeffect, interactie-effect, opleiding en werkzaam	
	B	s.e.	B.	s.e.	B	s.e.	B	s.e.
Constante	4.166	0.025	4.148	0.032	2.874	0.055	2.950	0.055
Participatie vader	0.035*	0.016	0.049*	0.022	0.040*	0.020	0.016	0.020
Man	-0.269***	0.020	-0.225***	0.050	-0.294***	0.047	-0.310***	0.046
Interactie participatie vader * man			-0.032	0.033	-0.018	0.031	-0.016	0.030
Opleidingsjaren					0.087***	0.003	0.074***	0.003
Werkzaam							0.271***	0.019
R <sup>2</sup>	.036		.037		.161		.193	
N	5014		5014		5014		5014	

\*\*\* $p < 0,001$ ; \*\* $p < 0,01$ ; \* $p < 0,05$ ; † $p < 0,1$

$N = 5014$

*Noot: Toetsen zijn tweezijdig uitgevoerd. Model 1 en 2 zijn op dezelfde manier geschat als in Tabel 5. Model 3 en 4 zijn hier aanvulling op door middel van een voortwaartse regressie. Hierdoor worden de belangrijkste invloeden op gendernormen stapsgewijs meegenomen. Model 4 is het laatste weergegeven model, aangezien de invloed van participatie van de vader in huishoudelijke taken hier niet meer significant is.*